

Vergaderjaar 2022–2023

36 350 X

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2023 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL	2
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	3
1	Leeswijzer	3
2	Het beleid	4
2.1	Voorstel van wet	4
2.2	Uitgavenmutaties	5
2.3	Ontvangstenmutaties	7
2.4	Budgettaire gevolgen van beleid	8
3	Bijlage subsidieoverzicht	26

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Artikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2023 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat van het ministerie van Defensie (X). Vanwege de spoedeisende maatregelen is op 17 februari de eerste incidentele suppletoire begroting naar de Tweede Kamer verzonden. De behandeling in de Tweede Kamer heeft nog niet plaatsgevonden. Om deze reden is de in de begrotingsstaat opgenomen stand nog niet door de beide Kamers bekrachtigd. Vanwege de snelle opeenvolging van begrotingswetsvoorstellen, om het budgetrecht van de Staten Generaal te waarborgen, bevat de kolom 'vastgestelde begroting' zowel de vastgestelde stand bij ontwerpbegroting als de mutaties die bij incidentele suppletoire begroting zijn opgenomen.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Defensie,

K.H. Ollongren

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De voorliggende eerste suppletoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2023 van hoofdstuk X van de begroting van het Rijk.

In deze eerste suppletoire begroting van het ministerie van Defensie zijn de besluiten van het kabinet uit de Voorjaarsnota verwerkt. Deze suppletoire wet dient dan ook in samenhang te worden gezien met de Voorjaarsnota. Als gevolg hiervan wordt de Defensiebegroting 2023 met € 726,4 miljoen naar beneden bijgesteld tot € 15.552,3 miljoen. De begroting is naar beneden bijgesteld omdat budget uit 2023 doorgeschoven wordt naar latere jaren.

In paragraaf 2.1 wordt de cijfermatige aansluiting ten opzichte van de ontwerpbegroting uiteengezet. Vervolgens worden in paragraaf 2.2 de belangrijkste begrotingswijzigingen op deze begroting van het ministerie van Defensie vermeld, waarna deze in paragrafen 2.3, overzicht uitgavenmutaties, en 2.4, overzicht ontvangstenmutaties, worden toegelicht. Afsluitend is in paragraaf 2.5 per artikel een tabel opgenomen met daarin de budgettaire gevolgen van beleid en de uitgaven- en ontvangstenmutaties. Per artikel worden de mutaties groter dan of gelijk aan onderstaande staffel op het niveau van de financiële instrumenten (en eventueel artikelonderdeel) toegelicht.

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

De toelichtingen op de uitgaven gelden ook voor de verplichtingen. Alleen indien sprake is van een groot verschil van de verplichtingenmutaties ten opzichte van de uitgavenmutaties wordt dit verschil apart toegelicht. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld doordat verplichtingen zijn aangegaan die niet tot een uitgavenmutatie leiden of door regelingen waarvoor de verplichtingen dit jaar worden aangegaan terwijl de uitgaven pas volgend jaar (of in de jaren daarna) plaatsvinden.

2 Het beleid

2.1 Voorstel van wet

Met het onderhavige wetsvoorstel wordt voorgesteld de uitgavenbegroting 2023 van het ministerie van Defensie (X) ten opzichte van de vastgestelde begroting met een bedrag van € 726,4 miljoen te verlagen. Voor het begrotingsbedrag van de ontvangsten 2023 wordt voorgesteld dit met € 3,2 miljoen te verhogen. Dit leidt voor het ministerie van Defensie tot een uitgavenbudget van € 15.552,3 miljoen en een ontvangstenbudget van € 145,4 miljoen. De begroting voor de in 2023 aan te gane verplichtingen daalt met € 71,1 miljoen tot € 16.176,9 miljoen. De cijfermatige aansluiting ten opzichte van de ontwerpbegroting 2023 is als volgt:

Uitgaven (in duizend euro)	
Stand vastgestelde begroting 2023	€ 16.278.661
Wijzigingen 1 ^o suppletoire begroting 2023	– € 726.369
Stand begroting Defensie (X) in de voorjaarsnota 2023	€ 15.552.292

Ontvangsten (in duizend euro)	
Stand vastgestelde begroting 2023	€ 142.234
Wijzigingen 1 ^o suppletoire begroting 2023	€ 3.154
Stand begroting Defensie (X) in de voorjaarsnota 2023	€ 145.388

2.2 Uitgavenmutaties

Toelichting overzicht uitgavenmutaties

Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2023 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
Toelichting	Omschrijving	Artikelen	Totaal
	Begroting 2023 (incl. NvW, ISB, moties en amendementen)		16.278.661
	Belangrijkste suppletoire mutaties		- 726.369
1	Overheveling AP AV middelen	12	175.193
2	Overheveling AP Oekraïne	1	560.000
3	Kasschuif AV middelen	12	- 296.393
4	Kasschuif Oekraïne	1	- 665.568
5	Overige kasschuiven	12	- 48.800
6	Technische verwerking voedingsartikel DMF	13	- 1.075.517
7	Loonbijstelling Defensie	12	415.064
8	Prijsbijstelling Defensie	12	86.782
9	Eenmalige prijsbijstelling Defensie	12	14.734
10	Eindejaarsmarge Defensie	12	73.895
11	Eindejaarsmarge BIV/Srebrenica	1	12.700
12	Overige overboekingen	1, 2, 5, 9, 10, 12, 13	18.010
13	Overige mutaties	1,2,5, 12, 13	3.531
	Stand 1e suppletoire begroting 2023		15.552.292

Toelichting overzicht uitgavenmutaties

1. Overheveling AP AV middelen

Dit betreft het toevoegen van budget voor het arbeidsvoorwaardenpakket van Defensie vanuit de aanvullende post van het ministerie van Financiën. Deze middelen zijn onder andere bedoeld voor een nog in te voeren Individueel Keuzebudget (IKB) en een gemoderniseerd toelagenstelsel, conform afgesproken in het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021-2023.

2. Overheveling AP Oekraïne

Dit betreft het toevoegen van budget voor uitgaven ten behoeve van Oekraïne voor geleverde en te leveren militaire steun vanuit aanvullende post van het ministerie van Financiën.

3. Kasschuif AV middelen

Het restant van € 296,4 miljoen aan arbeidsvoorwaardenmiddelen die vanuit het Coalitieakkoord aan het budget zijn toegevoegd, wordt doorgeschoven naar 2024 en 2025, omdat het de verwachting is dat dit budget in deze jaren uitgegeven zal worden. Hier maakt ook de overheveling vanuit de aanvullende post bij Financiën deel van uit. Deze middelen zijn onder andere bedoeld voor een nog verder uit te werken en in te voeren Individueel Keuzebudget (IKB) en een gemoderniseerd toelagenstelsel, conform afgesproken in het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021-2023. Voordat deze hieraan uitgegeven kunnen worden dienen de sociale partners hier de komende tijd eerst overeenstemming over te bereiken.

4. Kasschuif Oekraïne

Een deel van de militaire steun aan Oekraïne leidt tot uitgaven in 2024. Daarom wordt € 665,7 miljoen vanuit 2023 doorgeschoven naar 2024.

5. Overige kasschuiven

Dit betreffen kasschuiven voor het programma Defensie Open op Orde dat voornamelijk is vertraagd als gevolg van de achterblijvende werving en selectie van informatieadviseurs, en verscheidene mutaties om het budget gedurende de begrotingsperiode in het juiste ritme te plaatsen.

6. Technische verwerking voedingsartikel DMF

Vanwege de mutaties dit voorjaar op het Defensiematerieelbegrotingsfonds (K) dient een evenredige mutatie plaats te vinden op artikel 13 van deze Defensiebegroting (X). Deze is technisch van aard en de mutaties worden in de eerste suppletoire begroting van het Defensiematerieelbegrotingsfonds toegelicht.

7. Loonbijstelling Defensie

De loonbijstelling tranche 2023 van € 415,1 miljoen is toegevoegd aan de Defensiebegroting. De loonbijstelling is vooralsnog geparkeerd op artikel 12 Nog onverdeeld.

8. Prijsbijstelling Defensie

De prijsbijstelling tranche 2023 voor de defensiebegroting van €86,8 miljoen is toegevoegd aan de Defensiebegroting en vooralsnog geparkeerd op artikel 12 Nog onverdeeld.

9. Eenmalige prijsbijstelling Defensie

De eenmalige prijsbijstelling voortkomend uit de Najaarsnota 2022 (Kamerstukken II 2022/23, [36250, nr. 1](#)) van €14,7 miljoen is toegevoegd aan de Defensiebegroting. De prijsbijstelling is vooralsnog geparkeerd op artikel 12 Nog onverdeeld.

10. Eindejaarsmarge Defensie

Dit betreft de toevoeging van de eindejaarsmarge 2022 van € 73,9 miljoen aan de begroting van Defensie.

11. Eindejaarsmarge BIV/Srebrenica

Dit betreft de toevoeging van de eindejaarsmarge 2022 van € 12,7 miljoen vanuit de HGIS-middelen aan de begroting van Defensie.

12. Overige overboekingen

Per saldo stijgt de begroting van Defensie als gevolg van de interdepartementale budgetoverhevelingen met € 18,0 miljoen. Voornamelijk als gevolg van aanvullend budget voor de beveiliging van ambassades door de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten (€ 25,2 miljoen)

13. Overige mutaties

Per saldo stijgt de begroting van Defensie als gevolg van de overige mutaties met € 3,5 miljoen.

2.3 Ontvangstenmutaties

Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2023 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
Toelichting	Omschrijving	Artikelen	Totaal
	Begroting 2023 (incl. NvW, ISB, moties en amendementen)		142.234
	Belangrijkste suppletoire mutaties		3.154
1	Ontvangsten Kustwacht Caribisch gebied	2	1.563
2	Hoog risico beveiliging DNB	5	1.895
3	Overige mutaties	2, 5	- 304
	Stand 1e suppletoire begroting 2023		145.388

1. Ontvangsten Kustwacht Caribisch gebied

Dit betreft de bijdrage die Kustwacht CARIB krijgt van de Joint Inter Agency Task Force (JIATF). JIATF is een samenwerkingsorganisatie met als doel de bestrijding van drugs-gerelateerde activiteiten.

2. Hoogrisicobeveiliging DNB

Dit betreft de vergoeding vanuit De Nederlandsche Bank voor de inzet van Hoogrisicobeveiliging.

2.4 Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 1 Inzet

Tabel 1 Artikel 1 Inzet (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerp- begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° suppletoire begroting (4)	Stand 1° suppletoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	205.446	1.240.000	1.445.446	549.765	1.995.211	- 2.161	- 3.406	- 243.842	- 1.111
Uitgaven	232.925	1.240.000	1.472.925	- 107.198	1.365.727	98.396	80.652	- 35.303	20.099
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	<i>16,0%</i>				<i>122,6%</i>				
Opdrachten	232.925	1.240.000	1.472.925	- 107.198	1.365.727	98.396	80.652	- 35.303	20.099
<i>Crisisbeheersingsoperaties</i>	214.973	1.240.000	1.454.973	- 105.891	1.349.082	98.971	81.227	- 34.728	20.674
<i>Financiering nationale inzet krijgsmacht</i>	3.511	0	3.511	- 732	2.779	0	0	0	0
<i>Overige inzet</i>	14.441	0	14.441	- 575	13.866	- 575	- 575	- 575	- 575
Programma ontvangsten	2.907	0	2.907	- 575	2.332	- 575	- 575	- 575	129.425
<i>Crisisbeheersingsoperaties</i>	1.407	0	1.407	0	1.407	0	0	0	130.000
<i>Overige Inzet</i>	1.500	0	1.500	- 575	925	- 575	- 575	- 575	- 575

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget is met € 549,8 miljoen gestegen. De stijging is bijna geheel te verklaren door het overhevelen van € 560,0 miljoen van de Aanvullende Post van Financiën naar de Defensiebegroting om de steun aan Oekraïne te kunnen continueren.

Toelichting op de uitgaven

Opdrachten

Het budget voor de opdrachten is met € 107,2 miljoen verlaagd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een lager budget voor Crisisbeheersingsoperaties.

Crisisbeheersingsoperaties

Om de militaire steun aan Oekraïne te kunnen continueren wordt € 560,0 miljoen overgeheveld van de Aanvullende Post van Financiën naar de Defensiebegroting. Deze gelden maken onderdeel uit van de door het kabinet gereserveerde € 2,5 miljard voor steun aan Oekraïne. Deze gelden en € 105,6 miljoen worden met name doorgeschoven dan wel ontvlecht naar de Defensie onderdelen.

Beleidsartikel 2 Koninklijke Marine

Artikel 2 Koninklijke Marine (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerp- begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° supplettoire begroting (4)	Stand 1° supplettoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	1.034.161	0	1.034.161	- 15.187	1.018.974	37.593	37.255	37.416	37.446
Uitgaven	1.017.361	0	1.017.361	- 15.032	1.002.329	37.593	37.255	37.416	37.446
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	<i>81,0%</i>				<i>99,7%</i>				
Opdrachten	68.506	0	68.506	3.948	72.454	3.999	4.069	4.069	4.069
<i>Gereedstelling</i>	17.270	0	17.270	- 519	16.751	- 519	- 519	- 519	- 519
<i>Kustwacht NL</i>	36.741	0	36.741	16.913	53.654	16.964	17.034	17.034	17.034
<i>Kustwacht CARIB</i>	14.495	0	14.495	- 12.446	2.049	- 12.446	- 12.446	- 12.446	- 12.446
Personele uitgaven	916.922	0	916.922	- 8.997	907.925	42.447	46.190	50.025	52.758
<i>Eigen personeel</i>	846.692	0	846.692	- 17.719	828.973	39.854	44.633	48.467	51.199
<i>Externe inhuur</i>	2.276	0	2.276	5.801	8.077	- 781	- 781	- 781	- 781
<i>Overige personele exploitatie</i>	37.469	0	37.469	1.752	39.221	1.356	678	678	678
<i>Kustwacht NL</i>	7.946	0	7.946	911	8.857	1.139	853	853	853
<i>Kustwacht CARIB</i>	22.539	0	22.539	258	22.797	879	807	808	809
Materiële uitgaven	31.933	0	31.933	- 9.983	21.950	- 8.853	- 13.004	- 16.678	- 19.381
<i>Overige materiele exploitatie</i>	28.200	0	28.200	- 9.640	18.560	- 9.004	- 13.155	- 16.829	- 19.532
<i>Kustwacht NL</i>	40	0	40	56	96	50	50	50	50
<i>Kustwacht CARIB</i>	3.693	0	3.693	- 399	3.294	101	101	101	101
Apparaatsontvangsten	10.881	0	10.881	1.443	12.324	1.443	1.443	1.443	1.443
<i>Kustwacht NL Ontvangsten</i>	120	0	120	- 120	0	- 120	- 120	- 120	- 120
<i>Kustwacht CARIB Ontvangsten</i>	4.857	0	4.857	1.563	6.420	1.563	1.563	1.563	1.563
<i>Kon. Marine Ontvangsten</i>	5.904	0	5.904	0	5.904	0	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget is met € 15,2 miljoen gedaald. De daling wordt grotendeels verklaard door de daling van de uitgaven.

Toelichting op de uitgaven

Opdrachten

Het budget voor opdrachten is met € 3,9 miljoen gestegen. De budgetstijging van € 16,9 miljoen bij Kustwacht NL komt grotendeels door de toevoeging van budget ten behoeve van de leasecontracten Kustwacht vliegtuigen en de SAR helikopter. De budgetdaling van € 12,5 miljoen bij Kustwacht CARIB komt grotendeels omdat het luchtverkenningbudget is overgeheveld naar het Defensiematerieelbegrotingsfonds. Dit budget is gebruikt voor het leasen van vliegtuigen voor de Kustwacht CARIB en valt daardoor onder het Defensiematerieelbegrotingsfonds.

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven is per saldo met € 9,0 miljoen gedaald. Door personele ondervulling is budget beschikbaar gesteld voor externe inhuur en is € 50,9 miljoen ingezet voor het oplossen van Defensiebrede problematiek, waaronder hogere kosten voor brandstof en energie. Daartegenover staat een verhoging van het budget ten behoeve van personele uitbreidingen (€ 12,7 miljoen) en is er vanuit artikel 12 Nog onverdeeld € 31,6 miljoen aan middelen voor arbeidsvoorwaarden overgeheveld naar artikel 5 Koninklijke Marine. Deze middelen zijn bestemd voor de gestegen personele uitgaven als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021-2023, waaronder de loonsverhoging van 3,65% per 1 januari 2023, de bijzondere beloning van € 300,- netto in maart aan actief dienend defensiepersoneel vanwege het extra werk door de oorlog in Oekraïne en de gestegen sociale lasten. Het restant betreft diverse kleinere mutaties.

Materiële uitgaven

Het budget materiële uitgaven is met € 10,0 miljoen gedaald. Voor het overgrote deel betreft dit budget voor materieel ten behoeve van de uitbreiding personeel voor het versterken van de logistieke keten.

Beleidsartikel 3 Koninklijke Landmacht

Artikel 3 Koninklijke Landmacht (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerpbe- groting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° supplettoire begroting (4)	Stand 1° supplettoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	1.696.487	0	1.696.487	18.600	1.715.087	63.991	64.588	65.051	65.377
Uitgaven	1.696.487	0	1.696.487	18.600	1.715.087	63.991	64.588	65.051	65.377
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	<i>78,0%</i>				<i>96,3%</i>				
Opdrachten	90.957	0	90.957	- 5.087	85.870	500	500	500	500
<i>Gereedstelling</i>	<i>90.957</i>	<i>0</i>	<i>90.957</i>	<i>- 5.087</i>	<i>85.870</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>500</i>
(Schade)vergoeding	0	0	0	500	500	0	0	0	0
<i>Schadevergoeding overig</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Personele uitgaven	1.573.453	0	1.573.453	20.385	1.593.838	64.181	64.846	65.309	65.635
<i>Eigen personeel</i>	<i>1.502.045</i>	<i>0</i>	<i>1.502.045</i>	<i>- 1.713</i>	<i>1.500.332</i>	<i>53.626</i>	<i>52.684</i>	<i>52.914</i>	<i>53.241</i>
<i>Externe inhuur</i>	<i>8.290</i>	<i>0</i>	<i>8.290</i>	<i>10.334</i>	<i>18.624</i>	<i>10.191</i>	<i>11.991</i>	<i>12.391</i>	<i>12.380</i>
<i>Overige personele exploitatie</i>	<i>63.118</i>	<i>0</i>	<i>63.118</i>	<i>11.764</i>	<i>74.882</i>	<i>364</i>	<i>171</i>	<i>4</i>	<i>14</i>
Materiële uitgaven	32.077	0	32.077	2.802	34.879	- 690	- 758	- 758	- 758
<i>Overige materiele exploitatie</i>	<i>32.077</i>	<i>0</i>	<i>32.077</i>	<i>2.802</i>	<i>34.879</i>	<i>- 690</i>	<i>- 758</i>	<i>- 758</i>	<i>- 758</i>
Apparaatsontvangsten	8.054	0	8.054	0	8.054	0	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht

Toelichting op de uitgaven

Personele uitgaven

Het totale budget voor personele uitgaven is per saldo met € 20,4 miljoen naar boven bijgesteld.

Het budget voor externe inhuur is per saldo met € 10,3 miljoen verhoogd. Dit is gefinancierd uit het budget eigen personeel om openstaande vacatures bij militair personeel alternatief te vullen. Deze ondervulling is niet terug te zien in de post Eigen personeel door verschillende mutaties waaronder een toevoeging van middelen voor arbeidsvoorwaarden. Deze middelen zijn bestemd voor de gestegen personele uitgaven als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021-2023, waaronder de loonsverhoging van 3,65% per 1 januari 2023, de bijzondere beloning van € 300,- netto in maart aan actief dienend defensiepersoneel vanwege het extra werk door de oorlog in Oekraïne en de gestegen sociale lasten. Het budget voor Overige personele exploitatie is per saldo met € 11,8 miljoen naar boven bijgesteld voor opleidingscapaciteit. Deze capaciteit zal worden gebruikt om nieuw personeel op te leiden. Ondanks een stijging in nieuw personeel, daalt het saldo van Eigen personeel per saldo. Budget dat niet dit jaar tot besteding komt is ingezet voor het oplossen van Defensiebrede problematiek, waaronder hogere kosten voor brandstof en energie.

Beleidsartikel 4 Koninklijke Luchtmacht

Artikel 4 Koninklijke Luchtmacht (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerpbe- grotting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° supplettoire begroting (4)	Stand 1° supplettoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	778.887	0	778.887	21.706	800.593	61.226	61.714	61.801	60.384
Uitgaven	778.887	0	778.887	22.046	800.933	61.226	61.714	61.801	60.384
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	<i>77,0%</i>				<i>94,0%</i>				
Opdrachten	22.840	0	22.840	3.703	26.543	877	908	908	908
<i>Gereedstelling</i>	<i>22.840</i>	<i>0</i>	<i>22.840</i>	<i>3.703</i>	<i>26.543</i>	<i>877</i>	<i>908</i>	<i>908</i>	<i>908</i>
Personele uitgaven	730.028	0	730.028	15.209	745.237	58.892	59.626	59.750	58.374
<i>Eigen personeel</i>	<i>640.330</i>	<i>0</i>	<i>640.330</i>	<i>7.031</i>	<i>647.361</i>	<i>43.582</i>	<i>43.237</i>	<i>44.057</i>	<i>43.954</i>
<i>Externe inhuur</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>4.400</i>	<i>4.400</i>	<i>2.500</i>	<i>2.500</i>	<i>1.500</i>	<i>0</i>
<i>Overige personele exploitatie</i>	<i>89.698</i>	<i>0</i>	<i>89.698</i>	<i>3.778</i>	<i>93.476</i>	<i>12.810</i>	<i>13.889</i>	<i>14.193</i>	<i>14.420</i>
Materiële uitgaven	26.019	0	26.019	3.134	29.153	1.457	1.180	1.143	1.102
<i>Overige materiele exploitatie</i>	<i>26.019</i>	<i>0</i>	<i>26.019</i>	<i>3.134</i>	<i>29.153</i>	<i>1.457</i>	<i>1.180</i>	<i>1.143</i>	<i>1.102</i>
Apparaatsontvangsten	12.111	0	12.111	0	12.111	0	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget is met € 21,7 miljoen gestegen. De stijging wordt grotendeels verklaard door het hogere uitgavenbudget.

Toelichting op de uitgaven

Personele uitgaven

Het budget voor eigen personeel is per saldo gestegen (€ 7,0 miljoen). Deze stijging wordt verklaard doordat vanaf artikel 12 Nog onverdeeld € 24,2 miljoen aan middelen voor arbeidsvoorwaarden is overgeheveld. Deze middelen zijn bestemd voor de gestegen personele uitgaven als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021-2023, waaronder de loonsverhoging van 3,65% per 1 januari 2023, de bijzondere beloning van € 300,- netto in maart aan actief dienend defensiepersoneel vanwege het extra werk door de oorlog in Oekraïne en de gestegen sociale lasten. Voor de exploitatie van 9 extra F-35 Jachtvliegtuigen is budget toegevoegd aan de CLSK begroting (€ 11,3 miljoen) terwijl het overtollige budget dat vrijkwam bij de verkoop van het oude tankvliegtuig KDC-10 ter beschikking is gesteld voor de inzet van Multi-Role Tanker and Transport Aircraft (MRTT) toestellen (€ 7,5 miljoen). Verwachte onderrealisatie als gevolg van formatieve ondervulling wordt deels gebruikt voor externe inhuur waar het gaat om schaars technisch personeel (€ 3,0 miljoen), en is deels ter beschikking gesteld voor dekking van problematiek binnen de Defensiebegroting (€ 20,0 miljoen), waaronder hogere kosten voor brandstof en energie.

Beleidsartikel 5 Koninklijke Marechaussee

Artikel 5 Koninklijke Marechaussee (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerpbe- groting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° supplettoire begroting (4)	Stand 1° supplettoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	614.826	0	614.826	51.559	666.385	29.757	33.928	33.650	33.877
Uitgaven	614.826	0	614.826	51.559	666.385	29.757	33.928	33.650	33.877
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	<i>79,0%</i>				<i>97,5%</i>				
Opdrachten	6.152	0	6.152	0	6.152	0	0	0	0
<i>Gereedstelling</i>	6.152	0	6.152	0	6.152	0	0	0	0
Personele uitgaven	586.255	0	586.255	48.192	634.447	29.841	34.008	34.204	34.431
<i>Eigen personeel</i>	560.266	0	560.266	44.681	604.947	28.975	32.868	33.632	33.859
<i>Externe inhuur</i>	3.478	0	3.478	397	3.875	105	105	0	0
<i>Overige personele exploitatie</i>	22.511	0	22.511	3.114	25.625	761	1.035	572	572
Materiële uitgaven	22.419	0	22.419	3.367	25.786	- 84	- 80	- 554	- 554
<i>Overige materiele exploitatie</i>	22.419	0	22.419	3.367	25.786	- 84	- 80	- 554	- 554
Apparaatsontvangsten	4.459	0	4.459	1.895	6.354	0	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Personele uitgaven

Het budget voor de personele uitgaven neemt per saldo toe met € 48,2 miljoen, voornamelijk als gevolg van interdepartementale budgetoverhevelingen vanuit Buitenlandse Zaken voor de beveiliging van ambassades door de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten (€ 14,2 miljoen), vanuit Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor het versterken van het grenstoezicht Caribische landen (€ 12,9 miljoen), van Justitie en Veiligheid voor Eurostar trein 4 (€ 1,1 miljoen) en De Nederlandsche Bank voor hoog risico beveiliging (€ 1,3 miljoen).

Daarnaast is het budget per saldo met € 2,8 naar beneden bijgesteld vanwege een aantal kleinere mutaties, waarvan het naar beneden bijstellen van in 2022 reeds gerealiseerde uitgaven (€ 2,7 miljoen).

Vanuit artikel 12 Nog onverdeeld is € 21,5 miljoen aan middelen voor arbeidsvoorwaarden overgeheveld naar artikel 5 Koninklijke Marechaussee. Deze middelen zijn bestemd voor de gestegen personele uitgaven als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021-2023, waaronder de loonsverhoging van 3,65% per 1 januari 2023, de bijzondere beloning van € 300,- netto in maart aan actief dienend defensiepersoneel vanwege het extra werk door de oorlog in Oekraïne en de gestegen sociale lasten.

Beleidsartikel 7 Defensie Materieel Organisatie

Artikel 7 Defensie Materieel Organisatie (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerpbe- groting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° supplettoire begroting (4)	Stand 1° supplettoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	672.061	0	672.061	28.372	700.433	39.841	40.828	40.479	40.676
Uitgaven	672.061	0	672.061	28.372	700.433	39.841	40.828	40.479	40.676
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	<i>70,0%</i>				<i>91,5%</i>				
Opdrachten	148.492	0	148.492	- 2.157	146.335	7.185	7.522	7.522	7.522
<i>Gereedstelling</i>	<i>148.492</i>	<i>0</i>	<i>148.492</i>	<i>- 2.157</i>	<i>146.335</i>	<i>7.185</i>	<i>7.522</i>	<i>7.522</i>	<i>7.522</i>
Personele uitgaven	507.836	0	507.836	24.968	532.804	33.223	33.321	32.972	33.154
<i>Eigen personeel</i>	<i>459.338</i>	<i>0</i>	<i>459.338</i>	<i>22.364</i>	<i>481.702</i>	<i>33.239</i>	<i>33.337</i>	<i>32.988</i>	<i>33.170</i>
<i>Externe inhuur</i>	<i>28.919</i>	<i>0</i>	<i>28.919</i>	<i>2.633</i>	<i>31.552</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Overige personele exploitatie</i>	<i>19.579</i>	<i>0</i>	<i>19.579</i>	<i>- 29</i>	<i>19.550</i>	<i>- 16</i>	<i>- 16</i>	<i>- 16</i>	<i>- 16</i>
Materiële uitgaven	15.733	0	15.733	5.561	21.294	- 567	- 15	- 15	0
<i>Overige materiële exploitatie</i>	<i>15.733</i>	<i>0</i>	<i>15.733</i>	<i>5.561</i>	<i>21.294</i>	<i>- 567</i>	<i>- 15</i>	<i>- 15</i>	<i>0</i>
Apparaatsontvangsten	25.765	0	25.765	0	25.765	0	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Defensie Materieel Organisatie (DMO) heeft een nieuwe naam. De organisatie heet voortaan Commando Materieel en IT (COMMIT). De toekomst van Defensie wordt nog meer hightech en informatie gestuurd dan nu het geval is. Materieel en IT gaan steeds meer hand-in-hand. De scheidslijn tussen wanneer iets enkel een IT-project of materieelproject is, vervaagt. Zonder IT rijdt, vliegt en vaart er straks niets meer. Daarom mag de IT-component niet ontbreken aan de naam. Het aanpassen van de naam van Beleidsartikel 7 vindt plaats bij de ontwerpbegroting 2024.

Toelichting op de uitgaven

Opdrachten

Het budget voor gereedstelling is voor 2024 met € 2,2 miljoen verlaagd, maar wordt de komende jaren verhoogd oplopend naar € 7,5 miljoen structureel vanaf 2025. Dit budget is bestemd voor brandstof voor de 9 extra F-35 toestellen. Daartegenover staat dat het budget voor brandstof in 2023 is verlaagd, omdat deze uitgaven reeds in 2022 gerealiseerd zijn. Dit deel van het budget is in 2023 niet meer benodigd en is daarom in mindering gebracht op het beschikbare budget voor 2023.

Personele uitgaven

Het totale budget voor personele uitgaven is per saldo met € 25,0 miljoen naar boven bijgesteld.

Het budget voor eigen personeel is met € 22,4 miljoen naar boven bijgesteld. Het grootste deel (€ 15,4 miljoen) bestaat uit middelen voor arbeidsvoorwaarden, die vanuit artikel 12 Nog onverdeeld zijn overgeheveld naar artikel 7. Deze middelen zijn bestemd voor de gestegen personele uitgaven als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord

2021-2023, waaronder de loonsverhoging van 3,65% per 1 januari 2023, de bijzondere beloning van € 300,- netto in maart aan actief dienend defensiepersoneel vanwege het extra werk door de oorlog in Oekraïne en de gestegen sociale lasten.

Daarnaast is er € 7,6 miljoen toegevoegd aan het formatiebudget van COMMIT voor 2023 om de extra taken van COMMIT te kunnen blijven uitvoeren. Rekening houdend met een ingroei van het extra personeel is het budget vanaf 2024 met € 15,4 miljoen structureel opgehoogd.

Materiële uitgaven

De toename ten opzichte van de begroting bedraagt € 5,6 miljoen. Het grootste deel is de ophoging van het budget ten behoeve van het innoverend vermogen en nieuwe domeinen (kort cyclische innovatie) zoals vastgelegd in actielijn Innovatie en nieuwe domeinen in de Defensienota 2022. Dit betreft een budget van € 5,0 miljoen.

Beleidsartikel 8 Defensie Ondersteuningscommando

Artikel 8 Defensie Ondersteuningscommando (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerp- begroting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amendementen (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° supplettoire begroting (4)	Stand 1° supplettoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	1.338.383	0	1.338.383	156.926	1.495.309	59.212	45.423	45.774	40.655
Uitgaven	1.348.383	0	1.348.383	158.087	1.506.470	61.612	47.823	47.374	42.255
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	<i>57,0%</i>				<i>96,1%</i>				
(Schade)vergoeding	93.199	0	93.199	11.414	104.613	3.281	3.696	4.109	3.233
<i>Nationaal Fonds Ereschuld</i>	81.109	0	81.109	10.315	91.424	3.231	3.540	3.905	2.992
<i>Reservering Regeling Uitkering Chroom 6 Defensie</i>	3.851	0	3.851	1.099	4.950	0	0	0	0
<i>Schadevergoeding, overig</i>	8.239	0	8.239	0	8.239	50	156	204	241
Personele uitgaven	949.816	0	949.816	- 3.268	946.548	51.590	40.700	44.498	45.558
<i>Eigen personeel</i>	750.441	0	750.441	- 44.231	706.210	24.667	28.183	30.813	31.425
<i>Externe inhuur</i>	4.035	0	4.035	22.666	26.701	- 334	- 334	- 334	- 334
<i>Overige personele exploitatie</i>	179.285	0	179.285	16.102	195.387	23.207	8.825	9.935	10.383
<i>Attaches</i>	16.055	0	16.055	2.195	18.250	4.050	4.026	4.084	4.084
Materiële uitgaven	305.368	0	305.368	149.941	455.309	6.741	3.427	- 1.233	- 6.536
<i>Overige materiële exploitatie</i>	298.084	0	298.084	150.636	448.720	9.091	5.753	1.151	- 4.152
<i>Attaches</i>	7.284	0	7.284	- 695	6.589	- 2.350	- 2.326	- 2.384	- 2.384
Apparaatsontvangsten	68.995	0	68.995	0	68.995	0	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen zijn met € 156,9 miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Schadevergoeding

Het budget voor het Nationaal Fonds Ereschuld (NFE) stijgt met € 10,3 miljoen. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het budget dat in 2022 niet uitgegeven is, toegevoegd is aan het budget voor 2023 om de gestegen uitgaven voor het NFE te dekken (€ 8,2 miljoen). Daarnaast is als gevolg van het in 2022 gesloten arbeidsvoorwaardenakkoord (2021-2023) ook het budget voor 2023 verhoogd (€3,0 miljoen). Tevens heeft er een kleine herschikking plaatsgevonden waardoor het budget met € 0,9 miljoen naar beneden is bijgesteld.

Personele uitgaven

Eigen personeel

Het budget voor eigen personeel is per saldo met € 44,2 miljoen verlaagd. Vanuit artikel 12 Nog onverdeeld is € 26,5 miljoen aan middelen voor arbeidsvoorwaarden overgeheveld naar artikel 8 Defensie Ondersteuningscommando. Deze middelen zijn bestemd voor de gestegen personele uitgaven als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021-2023,

waaronder de loonsverhoging van 3,65% per 1 januari 2023, de bijzondere beloning van € 300 netto in maart aan actief dienend defensiepersoneel vanwege het extra werk door de oorlog in Oekraïne en de gestegen sociale lasten. Ook is € 10,9 miljoen toegevoegd aan het budget voor 2023 wegens onderrealisatie op dit budget in 2022.

Mede door krapte op de arbeidsmarkt wordt een lagere personele vulling verwacht en is er budget overgeheveld voor alternatieve vulling met externe inhuur van personeel (€ 22,7 miljoen) en wordt € 36,0 miljoen gebruikt ter dekking van tekorten elders op de begroting, onder andere de hogere brandstof- en energieprijzen. Het resterende verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door diverse budgetoverhevelingen. Zo is € 17,2 miljoen overgeheveld naar de Bestuursstaf voor de overdracht van de Diensten Geestelijke Verzorging (DGV) en is € 7,6 miljoen overgeheveld naar het budget voor de materiële uitgaven.

Overige personele exploitatie

Het budget voor personele exploitatie is met € 16,1 miljoen verhoogd. Dit wordt met name veroorzaakt door een onderrealisatie op het betreffende budget in 2022. Dit is toegevoegd aan het budget voor 2023 (€ 10,9 miljoen). Als gevolg van het in 2022 gesloten arbeidsvoorwaardenakkoord (2021-2023) is het budget ook verhoogd met € 4,1 miljoen.

Materiële uitgaven

Het budget voor de materiële uitgaven is per saldo met € 149,9 miljoen verhoogd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoger budget voor de overige materiële uitgaven (€ 150,6 miljoen). Voor € 127,0 miljoen bestaat dit uit extra budget ten behoeve van energie en water (€ 88,0 miljoen) vanwege de gestegen prijzen en voor transport (€ 39,0 miljoen) als gevolg van de toegenomen vraag. Daarnaast zorgen diverse budgetoverhevelingen voor een verhoging van het budget van per saldo € 23,6 miljoen. Dit bestaat onder andere uit het naar boven bijstellen van het budget vanwege de prijsstijgingen bij Paresto (€ 5,3 miljoen) en de overheveling vanuit het budget voor eigen personeel (€ 7,6 miljoen) voor schoonmaak en afvalverwerking. DOSCO ontvangt ook € 4,9 miljoen voor indirecte kosten die betrekking hebben op de exploitatie van de F-35. Ook is er € 4,0 miljoen voor kortcyclische innovatie beschikbaar gesteld en € 4,0 miljoen vanuit een herschikking van budget voor huisvesting in opdracht van de KMar.

Niet-Beleidsartikel 9 Algemeen

Artikel 9 Algemeen (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerpbe- grotting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° supplettoire begroting (4)	Stand 1° supplettoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	187.215	280	187.495	16.661	204.156	17.639	6.700	3.618	192
Uitgaven	187.215	280	187.495	16.661	204.156	17.639	6.700	3.618	192
Subsidies (regelingen)	43.046	280	43.326	0	43.326	0	0	0	0
<i>Subsidies</i>	43.046	280	43.326	0	43.326	0	0	0	0
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	48.792	0	48.792	2.550	51.342	2.500	2.500	2.750	200
<i>Kennisopbouw TNO via EZ</i>	46.015	0	46.015	1.250	47.265	1.500	1.500	1.750	0
<i>Kennisopbouw NLR via EZ</i>	622	0	622	1.300	1.922	800	800	800	0
<i>Kennisopbouw MARIN via EZ</i>	2.072	0	2.072	0	2.072	0	0	0	0
<i>Overige Bijdragen</i>	83	0	83	0	83	200	200	200	200
Opdrachten	15.405	0	15.405	- 50	15.355	233	294	462	- 8
<i>Opdrachten beleid</i>	10.523	0	10.523	529	11.052	503	570	537	67
<i>opdrachten milieu beleid</i>	4.819	0	4.819	- 503	4.316	- 201	- 201	0	0
<i>overige opdrachten</i>	63	0	63	- 76	- 13	- 69	- 75	- 75	- 75
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	69.165	0	69.165	0	69.165	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan de NAVO</i>	61.840	0	61.840	0	61.840	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan internationale samenwerking</i>	6.110	0	6.110	0	6.110	0	0	0	0
<i>Overige bijdragen</i>	1.215	0	1.215	0	1.215	0	0	0	0
Bekostiging	4.051	0	4.051	0	4.051	0	0	0	0
<i>Bekostiging diverse instellingen</i>	4.051	0	4.051	0	4.051	0	0	0	0
Inkomensoverdrachten	300	0	300	406	706	3.906	3.906	406	0
<i>Overige bijdragen</i>	300	0	300	406	706	3.906	3.906	406	0
(Schade)vergoeding	6.456	0	6.456	13.755	20.211	11.000	0	0	0
<i>Schadevergoeding, overig</i>	1.680	0	1.680	0	1.680	0	0	0	0
<i>Reservering Regeling Uitkering Chroom 6 Defensie</i>	4.776	0	4.776	1.455	6.231	0	0	0	0
<i>Civielrechtelijke Regeling Srebrenica 2020</i>	0	0	0	12.300	12.300	11.000	0	0	0
Programma ontvangsten	1.600	0	1.600	0	1.600	0	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 2,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken

Het budget voor bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken is verhoogd met € 2,6 miljoen. Deze verhoging is het gevolg van de uitwerking van de Defensienota 2022 ten behoeve van kennisopbouw bij TNO en NLR.

Schadevergoedingen

Het budget schadevergoedingen is verhoogd met € 13,8 miljoen. De verhoging is het gevolg van het beschikbaar stellen van het niet bestede budget uit 2022 voor de civielrechtelijke Regeling Srebrenica 2020, ter hoogte van € 12,3 miljoen en de regeling Chroom 6, van € 1,5 miljoen, die beide in 2023 van kracht zijn. Dit wordt veroorzaakt doordat de beoordeling van aanvragen veel tijd in beslag neemt, doordat vaak aanvullend onderzoek nodig is om zorgvuldige besluitvorming te kunnen waarborgen. De afhandeling van de verzoeken uit 2022 zal voor een groot deel pas in 2023 en 2024 tot uitkering komen.

Niet-Beleidsartikel 10 Apparaat kerndepartement

Artikel 10 Apparaat kerndepartement (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerpbe- groting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° supplettoire begroting (4)	Stand 1° supplettoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	1.592.168	0	1.592.168	66.333	1.658.501	86.328	91.779	77.503	87.633
Uitgaven	1.592.168	0	1.592.168	66.333	1.658.501	86.328	91.779	77.503	87.633
Personele uitgaven	1.530.326	0	1.530.326	81.088	1.611.414	76.108	75.814	75.838	76.168
<i>Eigen personeel</i>	331.568	0	331.568	20.763	352.331	42.478	42.022	41.660	41.720
<i>Externe Inhuur</i>	1.500	0	1.500	18.673	20.173	0	0	0	0
<i>Overige personele exploitatie</i>	18.928	0	18.928	4.569	23.497	4.342	4.342	4.322	4.322
<i>Uitkeringen (pensioenen en wachtgeld)</i>	1.178.330	0	1.178.330	37.083	1.215.413	29.288	29.450	29.856	30.126
Materiële uitgaven	61.842	0	61.842	- 14.755	47.087	10.220	15.965	1.665	11.465
<i>Overige materiele exploitatie</i>	61.842	0	61.842	- 14.755	47.087	10.220	15.965	1.665	11.465
Apparaatsontvangsten	7.462	0	7.462	391	7.853	127	127	127	127

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Personele uitgaven

Het budget voor de personele uitgaven is met € 81,1 miljoen verhoogd. Dit wordt gedeeltelijk veroorzaakt door een hoger budget voor eigen personeel. Vanuit artikel 12 Nog onverdeeld is € 11,4 miljoen aan middelen voor arbeidsvoorwaarden overgeheveld naar artikel 10 Apparaat kerndepartement. Deze middelen zijn bestemd voor de gestegen personele uitgaven als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021-2023, waaronder de loonsverhoging van 3,65% per 1 januari 2023, de bijzondere beloning van € 300,- netto in maart aan actief dienend defensiepersoneel vanwege het extra werk door de oorlog in Oekraïne en de gestegen sociale lasten. Daarnaast heeft er een overgang plaatsgevonden van de Dienst Geestelijke Verzorging naar de BS van DOSCO met het bijbehorende budget van € 17,8 miljoen. Daarnaast is het budget met € 4,6 miljoen verhoogd in verband met aanvullende functies voor de uitvoering van de Defensienota 2022. Door herschikking van onder andere het formatiebudget, is het budget van externe inhuur met € 18,6 miljoen verhoogd en wordt aangewend voor het alternatief vullen van openstaande functies.

Daarnaast is de stijging het gevolg van een hoger budget voor uitkeringen (pensioenen en wachtgeld) vanwege de doorwerking van het hogere Wettelijk Minimumloon (WML) op socialezekerheidsuitkeringen en de AOW die Defensie betaalt.

Materiële uitgaven*Overige materiële exploitatie*

Het budget voor overige materiële uitgaven is met € 14,8 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit komt voornamelijk door een overheveling van budget naar het ministerie van Binnenlandse Zaken voor bedrijfsvoeringskosten van € 4,6 miljoen en voor bijdragen aan gezamenlijke eenheden van € 4,7 miljoen. Daarnaast is door herschikking van budget € 5,3 miljoen ingezet ten behoeve van externe inhuur.

Niet-Beleidsartikel 11 Geheim

Artikel 11 Geheim (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerpbe- groting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° suppletioire begroting (4)	Stand 1° suppletioire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	15.685	0	15.685	2.500	18.185	0	0	0	0
Uitgaven	15.685	0	15.685	2.500	18.185	0	0	0	0

Niet-Beleidsartikel 12 Nog onverdeeld

Artikel 12 Nog onverdeeld (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerpbe- groting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° supplettoire begroting (4)	Stand 1° supplettoire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	351.055	- 280	350.775	149.816	500.591	269.001	477.604	287.870	285.653
Uitgaven	361.055	- 280	360.775	149.816	510.591	269.001	477.604	287.870	285.653
<i>Loonbijstelling</i>									
<i>Prijsbijstelling</i>									
<i>Nog onverdeeld</i>	361.055	- 280	360.775	149.816	510.591	269.001	477.604	287.870	285.653
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 2,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het budget op artikel 12 Nog onverdeeld is met € 149,8 miljoen naar boven bijgesteld. Dit is het gevolg van enerzijds een toevoeging van het budget voor het arbeidsvoorwaardenpakket van Defensie vanuit de aanvullende post van het ministerie van Financiën (€ 175,2 miljoen). En anderszijds het gevolg van onder andere de kasschuiven voor de arbeidsvoorwaardenmid- delen (€ 296,4 miljoen) die vanuit het Coalitieakkoord aan het budget zijn toegevoegd, en het programma Defensie Open op Orde (€ 24,8 miljoen). Daarnaast is vanuit artikel 12 Nog onverdeeld € 223,8 miljoen aan middelen voor arbeidsvoorwaarden overgeheveld naar de Defensieonderdelen. Deze middelen zijn bestemd voor de gestegen personele uitgaven als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2021-2023, waaronder de loonsverhoging van 3,65% per 1 januari 2023, de bijzondere beloning van € 300,- netto in maart aan actief dienend defensiepersoneel vanwege het extra werk door de oorlog in Oekraïne en de gestegen sociale lasten.

Daartegenover staat het naar beneden bijstellen van het budget met € 12,9 miljoen als gevolg van een aantal interdepartementale budgetover- hevelingen, waarvan de bijdrage aan het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het kader van de Kabinetsreactie op het rapport van bevindingen van het Adviescollege dialooggroep slavernijver- leden de grootste is (€ 12,1 miljoen).

Daarnaast is het budget naar beneden bijgesteld voor een aantal kleinere overige mutaties (€ 7,4 miljoen) en is een daling van het budget van € 50,5 miljoen het gevolg van herallocaties van budgetten en het oplossen van problematiek op de defensiebegroting, zoals hogere prijzen voor brandstof en energie en hogere lasten voor pensioenen en uitkeringen als gevolg van een hoger minimumloon en het militair invaliditeitspensioen.

Tegenover deze bijstellingen staan een aantal ophogingen van het budget. De loonbijstelling tranche 2023 van € 415,1 miljoen is toegevoegd aan artikel 12. Ook de prijsbijstelling tranche 2023 van € 86,8 miljoen is evenals de

eenmalige prijsbijstelling voortkomend uit de Najaarsnota 2022 (Kamerstukken II 2022/23, [36250, nr. 1](#)) van €14,7 miljoen toegevoegd aan artikel 12. Tot slot is de eindejaarsmarge 2022 van € 73,9 miljoen toegevoegd.

Niet-Beleidsartikel 13 Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds

Artikel 13 Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds (K) (bedragen x € 1.000)									
Omschrijving	Ontwerpbe- groting 2023 (1)	Mutaties via NvW, ISB, moties en amende- menten (2)	Vastge- stelde begroting 2023 (3)=(1)+(2)	Mutaties 1° suppletioire begroting (4)	Stand 1° suppletioire begroting (5)=(3)+(4)	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027
Verplichtingen	6.521.608	0	6.521.608	- 1.118.113	5.403.495	1.374.500	1.308.896	1.135.611	1.217.010
Uitgaven	6.521.608	0	6.521.608	- 1.118.113	5.403.495	1.374.500	1.308.896	1.135.611	1.217.010
<i>Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds</i>	6.521.608	0	6.521.608	- 1.118.113	5.403.495	1.374.500	1.308.896	1.135.611	1.217.010
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

De mutatie van € 1.118,1 miljoen betreft de bijdrage vanuit de begroting Hoofdstuk X Defensie aan hoofdstuk K Defensiematerieelbegrotingsfonds ten behoeve van uitgaven die op het fonds worden verantwoord.

3 Bijlage subsidieoverzicht

Subsidieoverzicht											
Naam	2021	2022	Ontwerpbe- grotting 2023	Stand 1e suppletioire begroting 2023	Afwijking 1e suppletioire 2023 t.o.v. ontwerpbe- grotting 2023	mutatie 2024	mutatie 2025	mutatie 2026	Reden afwijking stand van 1e suppletioire t.o.v. Ontwerpbe- grotting 2023	Laatste Volgende evaluatie	Einddatum
Stichting Nederlands Veteraneninstituut (NLVI)	21.765	24.502	23.496	23.496	0			2022	2026	2026	2026
Nationaal Comité Herdenking Capitulatie 1945 Wageningen	25	25	25	25	0			2021	2026	2026	2026
Stichting Veteranen Platform (VP)	304	212	212	246	34	34	34	34	2022	2027	2027
Stichting Koninklijke Defensiemusea	16.550	17.141	18.184	18.184	0			2019	2024	2024	2024
Stichting Nationale Taptoe	276	304	304	324	20	20	20	20	2022	2027	2027
Universiteit van Amsterdam	74	74	77	77	0			2022	2027	2027	2027
Stichting Maritiem Kenniscentrum	28	23	25	25	0			2022	2027	2027	2027
Stichting Phantasy in Blue	25		25	10	-15	-25	-25	-25	2022	n.v.t.	n.v.t.
Stichting Historische Vlucht	111	118	125	125	0			2022	2027	2027	2027
SWoon NLDA	15	22	25	25	0			2022	2027	2027	2027
Stichting Klachtentelefoon Luchtverkeer Limburg	0	0	0	75	75	75	75	75	2023	n.v.t.	2027
ASL BISL Foundation	40		40	0	-40	-40	-40	-40	2017	n.v.t.	n.v.t.
Stichting Power of Freedom, Invictus Games	0	4.850	0	0	0			eenmalig	eenmalig	eenmalig	eenmalig
Subsidies te verstrekken na evaluatie/ nader te verdelen	37	37	508	714							
Totaal subsidies	39.213	47.308	43.046	43.326	44	44	44	44			44

De genoemde bedragen betreffen het wettelijk plafond voor subsidies

De genoemde bedragen zijn exclusief de door het Ministerie van Financien verstekte loon- en prijsbijstelling